

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 1369/2021
26.08.2021. године
Београд

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранислава Босиљковића, председника већа, Бранке Дражић и Данијеле Николић, чланова већа, у парници тужиле АА из Републике ..., чији је пуномоћник Јано Ј. Цицка адвокат из ..., против тужене Републике Србије – Министарство правде, коју заступа Државно правобранилаштво – Одељење у Суботици, ради накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиле изјављеној против пресуде Апелационог суда у Новом Саду Гж 2549/2020 од 10.12.2020. године, у седници већа одржаној 26.08.2021. године, донео је

РЕШЕЊЕ

УКИДА СЕ пресуда Апелационог суда у Новом Саду Гж 2549/2020 од 10.12.2020. године у делу кјим је одбијена жалба тужиле и одлучено о трошковима поступка по жалби и предмет враћа другостепеном суду на поновно суђење.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Сомбору П 6/20 од 03.07.2020. године, ставом првим изреке, одбијен је тужбени захтев да се обавезе тужена да тужиљи, на име душевних болова због повреде слободе и права личности који су настали неоснованим лишењем слободе, исплати износ од 4.000.000,00 динара и за претрпљени страх износ од 3.000.000,00 динара, односно 7.000.000,00 динара, као и да јој исплати трошкове парничног поступка са законском затезном каматом од пресуђења до исплате. Ставом другим изреке, обавезана је тужилца да туженој на име трошкова парничног поступка исплати износ од 6.000,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Новом Саду Гж 2549/2020 од 10.12.2020. године, ставом првим изреке, жалба тужиле је делимично усвојена, делимично одбијена и пресуда Вишег суда у Сомбору П 6/20 од 03.07.2020. године преиначена тако што је обавезана тужена да тужиљи, на име душевних болова због повреде слободе и права личности који су настали неоснованим лишењем слободе, исплати износ од 500.000,00 динара и на име накнаде трошкова парничног поступка износ од 69.000,00 динара са законском затезном каматом почев од дана извршности пресуде до исплате, док је у преосталом побијаном одбијајућем делу првостепена пресуда потврђена. Ставом другим изреке, обавезана је тужена да тужиљи накнади трошкове поступка по жалби у износу од 18.000,00 динара.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилца је благовремено изјавила ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Испитујући правилност побијане пресуде на основу члана 408. Закона о парничном поступку – ЗПП („Службени гласник РС“ бр. 72/11, са изменама и допунама), Врховни касациони суд је нашао да је ревизија основана.

Према утврђеном чињеничном стању, тужила је рођена ...1939. године у ..., од оца ББ и мајке ВВ. Тужила није учествовала у Другом светском рату као помагач окупационих снага, а након ослобођења земље тадашње власти су је са мајком и млађим братом који је био беба лишили слободе и депортовали у логор у Гакову, где је била од октобра 1944. године до јуна 1947. године. Мајка тужиље је преминула у логору ...1945. године, а убрзо и њен млађи брат. Тужила и чланови њене породице су лица немачке националности и били су у логорима само због своје националности, без судске или административне одлуке. Решењем Вишег суда у Сомбору Рех 28/17 од 20.02.2018. године усвојен је захтев тужиље за рехабилитацију и утврђено да су ништаве радње лишења слободе и боравка рехабилитанта у логору за лица немачке националности Гаково у периоду од октобра 1944. године до јуна 1947. године. Правноснажном пресудом Вишег суда у Сомбору П 10/19 од 19.09.2019. године тужена је обавезана да тужиљи исплати новчани износ од 500.000,00 динара на име нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због повреде слободе и права личности који су настали неоснованим лишењем слободе и смрћу мајке која је такође рехабилитована решењем суда. Захтев за рехабилитационо обештећење због неоснованог лишења слободе тужила је поднела 15.06.2018. године надлежној Комисији Министарства правде, али споразум није постигнут.

На основу овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је закључио да тужила нема право на рехабилитационо обештећење с обзиром да је ту накнаду остварила досуђењем накнаде штете због неоснованог лишења слободе и смрти мајке, када су приликом одмеравања висине штете цењени и душевни болови које је трпела као последицу сопственог лишења слободе и боравка у логору. Стога, по мишљењу тог суда, не постоји могућност кумулације основа за накнаду нематеријалне штете због лишења слободе истог лица, односно сопственог лишења слободе и лишења слободе односно смрти родитеља, па је са позивом на одредбе члана 26. став 3. и 4. Закона о рехабилитацији тужбени захтев одбијен.

Другостепени суд је закључио да је одлука првостепеног суда којом је одбијен тужбени захтев због пресуђене ствари донета погрешном применом материјалног права. Ово из разлога што не постоји идентитет тужбеног захтева у наведеним предметима, па је према свим околностима конкретног случаја оценио да тужила има право на новчану сатисфакцију због душевних болова које је претрпела неоснованим лишењем слободе, сагласно одредби члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији у вези члана 200. Закона о облигационим односима и делимично преиначио првостепену пресуду досуђујући тужиљи износ од 500.000,00 динара, као адекватну и правичну новчану сатисфакцију, док је у преосталом одбијајућем делу потврдио првостепену пресуду. Према схватању другостепеног суда, рехабилитационо обештећење, тј. накнада штете за душевне болове због лишења слободе, у смислу члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији, претставља јединствени вид нематеријалне штете која је настала у сфери личних, неимовинских добара оштећене и сублимира повреду свих

права личности проузрокованих неоснованим лишењем слободe, због чега тужиљи не припада и накнада штете за претрпљени страх.

Основано се наводима ревизије тужиље указује да је другостепени суд погрешно применио материјално право, због чега је чињенично стање непотпуно утврђено.

Одредбама члана 35. Устава Републике Србије прописано је да ко је без основа или незаконито лишен слободe, притворен или осуђен за кажњиво дело има право на рехабилитацију, накнаду штете од Републике Србије и друга права утврђена законом (став 1.); свако има право на накнаду материјалне и нематеријалне штете коју му незаконитим или неправилним радом проузрокује државни орган, ималац овлашћења, орган аутономне покрајине или орган јединице локалне самоуправе (став 2.).

Конвенцијом против тортуре и других сурових, нељудских и понижавајућих казни или поступака УН коју је наша земља ратификовала („Службени лист СФРЈ-Међународни уговори“, број 9/91 и „Службени лист СЦГ- Међународни уговори“, бр.16/05 и 2/06), у члану 14. став 1. предвиђено је да свака држава чланица у свом правном систему гарантује жртви неког акта тортуре право добијања накнаде и праведног и одговарајућег обештећења, укључујући средства потребна за његову што потпунију рехабилитацију, а у ставу 2, да овај члан не искључује никакво право на обештећење које би имала жртва или било које друго лице у складу са националним законодавством.

Према важећем Закону о рехабилитацији („Службени гласник РС“ бр. 92/11), правне последице рехабилитације за рехабилитовано лице и за друга лица одређена тим законом су мере уклањања и ублажавања последица ништавих, односно непуноважних аката и радњи којима су та лица била лишена живота, слободe или других права из политичких, верских, националних и идеолошких разлога. Ове мере, поред осталог, предвиђају и право на обештећење за материјалну и нематеријалну штету (рехабилитационо обештећење). Одредбом члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији прописано је да рехабилитовано лице и лице из члана 7. тачка 5. овог закона, има право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободe, у складу са законом којим се уређују облигациони односи.

Дакле, основ за тужиљино потраживање (као рехабилитованог лица) новчане накнаде за нематеријалну штету садржан је у цитираној одредби Закона о рехабилитацији а остварује се у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Видови правно признате нематеријалне штете, као и услови и критеријуми за одмеравање и досуђивање правичне новчане накнаде регулисани су чланом 200. Закона о облигационим односима, који прописује да ће суд за претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободe или права личности, смрти блиског лица, као и за страх, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде нематеријалне штете као и у њеном одсуству, те да ће приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и њеној висини, суд водити рачуна о значају повређеног

добра и циљу коме служи та накнада, али о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Према општеприхваћеном ставу судске праксе, у погледу остваривања права на накнаду нематеријалне штете лица неосновано лишених слободе и неосновано осуђених, у складу са законом којим се уређује кривични поступак, душевни болови због неосноване осуде, односно неоснованог лишења слободе, претстављају јединствен вид штете који обухвата све штетне последице везане за личност оштећеног проистекле из неосноване осуде, односно неоснованог лишења слободе (повреда части и угледа и повреде слободе личности), тако да се за ту штету досуђује један износ накнаде, при чијем одмеравању се узимају у обзир све околности конкретног случаја. Међутим, за остале видове нематеријалне штете (душевне болове због умањења животне активности, физичке болове и страх) коју је оштећено лице трпело због неосноване осуде, односно неоснованог лишења слободе, суд досуђује посебну накнаду за сваки вид те штете, с тим што у изузетно тешким случајевима, кад се трпљења оштећеног узајамно условљавају и преплићу тако да их је немогуће разлучити, може се досудити јединствена накнада за укупну нематеријалну штету.

У конкретном случају, из утврђених чињеница произилази да је тужиља за време и након неоснованог лишења слободе трпела душевне болове због повреде права на слободу, част и углед и достојанство. Поред тога, тужиља је за време боравка у логору била изложена физичком и психичком насиљу, односно била је изложена тортури, боравећи у нехуманим и понижавајућим условима, где су жртве умирале од глади и болести, а у даљем услед негативних последица које су боравак и доживљаји из тог периода, нарочито страдање мајке, брата и осталих чланова ближе породице, оставиле на њено психичко стање, те да је због тога трпела душевне и физичке болове и страх.

Имајући у виду наведено, становиште другостепеног суда да тужиља има право на накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због лишења слободе и то искључиво због повреде права на слободу, част и углед и достојанство и да та врста накнаде претставља правичну новчану сатисфакцију за сва трпљења тужиље, због чега јој не припада накнада за страх, заснива се на погрешној примени материјалног права. Супротно томе, полазећи од одредба члана 35. Устава и члана 14. Конвенције против тортуре и других сурових, нељудских и понижавајућих казни или поступака, као и разлога правичности, Врховни касациони суд налази да тужиља као рехабилитовано лице, има право на накнаду свих видова нематеријалне штете које је претрпела због физичког и психичког злостављања као акта тортуре, па и за страх, у складу са чланом 200. ЗОО и постављеним тужбеним захтевом.

Због погрешног становишта да тужиљи не припада накнада нематеријалне штете и за претрпљени страх, другостепени суд није правилно утврдио све битне чињенице за досуђење правичне новчане сатисфакције, имајући у виду околности конкретног случаја, јачину и трајање душевних болова и страха, као и захтеве правичности и пропорционалности и с тим у вези пропустио је да оцени да ли се трпљења тужиље узајамно условљавају и преплићу тако да их је немогуће разлучити па треба досудити јединствену накнаду или накнаду за сваки појединачни облик

нематеријалне штете, како је постављеним тужбеним захтевом тражено. С обзиром да је тужиља у поступку предлагала извођење доказа медицинским вештачењем или читањем налаза и мишљења вештака неуропсихијатра др.сци мед. Милутина Ненадовића, обављеног у предмету Вишег суда у Сомбору П.10/19 у коме је остварила право на рехабилитациону штету због неоснованог лишења слободе и смрти мајке, на околности постојања основа за досуђење тражених видова штете, сходно члану 261. ЗПП, које доказне предлоге је првостепени суд одбио, а о чему се другостепени суд поводом жалбе тужиље није изјашњавао, имајући у виду и да тужена није оспоравала основ тужбеног захтева за накнаду нематеријалне штете, већ само висину тражене штете, због погрешне примене материјалног права чињенично стање је непотпуно утврђено.

У поновном поступку другостепени суд ће имати у виду примедбе из овог решења и правилном применом материјалног права поново донети одлуку у овој правној ствари.

Из наведених разлога, одлучено је као у изреци решења, на основу члана 416. став 2. ЗПП.

Председник већа – судија
Бранислав Босиљковић, с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић